

ex tempore advenire potest. Responderi posset, filiationem esse in supposito, tamen media natura. Quod tacite refellit D. Thomas, in sol. ad 4, quia natura humana, inquit, nullo modo potest esse subjectum hujus relationis, quia filiatio directe respicit personam. Quod D. Thomas amplius non probat, sed ut per se notum assumit, multaque alia dicit in articulo, quæ magnas possent excitare quæstiones, dialecticas tamen ac metaphysicas, ideoque ab hujus loci gravitate alienas. Præmittendæ igitur sunt, et solum de iis quæ ad Christum et matrem ejus spectant, disserendum.

DISPUTATIO XII,

In tres sectiones distributa.

DE RELATIONIBUS QUÆ EX CHRISTI NATIVITATE INTER EUM ET MATREM CONSEQUUNTUR.

De nativitate Christi in utero, an sit, quid sit, et quæ fuerint illius causæ, dum de conceptione ejus tractaretur, necessario dicendum fuit; sunt enim hæc duo re ipsa ita inter se conjuncta, ut disputatione disjungi non potuerint. Solum igitur superest, et ordo etiam doctrinæ postulat, ut de relationibus hanc nativitatem consequentibus disseramus. Cum enim hæc nativitas (ut diximus) sit ipsa generatio substantialis viventis ex vivente, si quæ sunt inter ipsa relationes, hanc nativitatem consequi necesse est. Nec vero nunc est universaliter disputandum de his relationibus, quales sint, et quæ habeant fundamenta, sed, his suppositis quæ cæteris hominibus communia sunt, dicendum est quid Christo et ejus matri sit tribuendum.

SECTIO I.

Utrum in B. Virgine sit relatio realis matris ad filium.

1. Ratio dubitandi esse potest, quia, non existente termino, non existit relatio; sed in Christo non est proprius terminus ad relationem matris necessarius; quia relatio matris respicit personam ab ipsa procreatam, unde talis relatio necessario requirere videtur in termino personam creatam; persona autem Christi est increata.

2. In Virgine relatio realis maternitatis ad filium.— Dicendum vero est primo, in B. Virgine esse relationem realem maternitatis. Hanc conclusionem supponit D. Thom. hic,

et a nemine Theologorum (quem ego viderim in dubium revocatur. Unde non posset sine temeritate negari, supponendo hanc relationem in aliis matribus esse realem. Non assero esse de fide, quia, licet fides doceat B. Virginem vere ac realiter genuisse, et hoc sensu de fide sit vere ac realiter esse matrem, si quis tamen negaret inde esse consecutam relationem realem, sed appellari realiter matrem tantum a munere generandi, nihil diceret contra dogmata fidei; illis tamen suppositis, non consentaneæ philosopharetur, quia in B. Virgine sunt omnia ex quibus hæc relatio resultare solet. Habuit enim (ut supra ostendimus) in Christi conceptione et nativitate eundem concursum quem alie matres in interna ac substantiali filiorum conceptione ac generatione habere solent; relatio autem matris ex hoc concursu seu generatione resultat. Nec potest deesse sufficiens terminus ad talem relationem, ubi non deest talis generatio, quia necesse est ipsam generationem ad aliquem terminum per eam productum terminari; idem autem, qui est terminus per generationem productus, est etiam terminus quem respicit relatio matris; hæc enim est relatio causæ; relatio autem causæ terminatur ad effectum; effectus autem est terminus per actionem productus; ergo de primo ad ultimum, idem est terminus generationis et relationis maternæ; ergo sicut Christus est sufficiens terminus realis generationis ex matre, ita etiam est sufficiens terminus realis relationis maternitatis; nihil ergo hic deest ut hæc relatio realis sit.

3. Relatio maternitatis in Virgine ejusdem rationis cum relationibus aliarum matrum.— Dico secundo: hæc relatio matris in B. Virgine est ejusdem speciei cum relationibus aliarum matrum. Hæc assertio, licet distincte etiam non asseratur a Theologis, supponitur tamen, et ex eorum principiis aperte colligitur, quia hæc relatio in Virgine habet fundamentum et terminum ejusdem rationis. Primum patet, quia Deipara vere genuit Christum Deum hominem, et nativitas temporalis Christi est vera nativitas humana ejusdem rationis cum nativitate aliorum hominum, ut certa fide constat ex omnibus supra adductis; hæc autem nativitas et generatio est proximum fundamentum seu ratio fundandi hanc relationem. Secundum probatur, scilicet, habere terminum ejusdem rationis, quia hic terminus est idem qui est terminus nativitatis; sed illa nativitas habet terminum ejus-

dem rationis cum nostra; ergo. Et confirmatur, quia Christus, ut homo, est ejusdem rationis nobiscum, licet supposito differat; relatio autem illa, sicut et nativitas, terminatur ad Christum, ut hominem. Confirmatur secundo, quia sicut calefactio habet eundem terminum, sive recipiatur in homine, sive in ligno, et in calefaciente eadem relatio consequitur, quia forma inducta, et actio per quam inducitur, ejusdem actionis est, quamvis subjecta differant, ita dicendum est in præsentem, servata proportione. Nam, licet suppositum Christi et nostrum secundum se diversa sint, tamen, quia natura humana, quæ tali supposito conjungitur, est ejusdem rationis cum nostra, et actio, qua Beata Virgo concipit, ejusdem etiam rationis existit, ideo etiam relatio ejusdem speciei in ea consurgit. Tandem confirmatur, quoniam alias Deipara non esset univoce mater cum reliquis, quod est contra mentem Conciliorum et Sanctorum de hac materia loquentium, quos supra retulimus.

4. Objectio.— Responsio.— *Conceptio Christi in utero Virginis, quomodo miraculosa, et quomodo naturalis.*— Objicies etiam: B. Virgo miraculose Christum concepit; miraculose etiam ad humanam ejus generationem operata est; ergo est mater miraculosa; ergo relatio matris est supernaturalis, proportionata fundamento, quod proxime consequitur. Respondetur cum D. Thom. hic, art. 3, B. Virginem simpliciter dicendam esse veram et naturalem matrem Christi, sicut cum eodem D. Thom. supra, q. 33, art. 4, explicuimus Christum esse naturalem filium hominis; hæc enim duo correlativa sunt; relatio ergo matris, vera ac naturalis relatio est, atque adeo ejusdem speciei cum reliquis. Ad objectionem autem respondetur ex eodem D. Thoma, quamvis conceptio Christi fuerit miraculosa, tum propter unionem hypostaticam, tum ratione causæ efficientis humanam generationem, præterea ex parte modi, tamen ex parte matris quoad substantiam et essentiam fuisse conceptionem naturalem (ut recte dixit Ambros., lib. de Incarn. domin. sacram., c. 5 et 6, et in superioribus satis declaratum est); relatio autem consequitur eam conceptionem, ut est a matre secundum substantiam et essentiam illius. Unde fit, licet proprie possit dici, B. Virginem miraculose concepisse (ut D. Thomas supra docet), quia conceptio includit modum et habitudinem ad causam efficientem, non tamen tam proprie dici matrem

miraculosam et supernaturalem, quia mater vocatur a relatione, in qua proprie nihil est supernaturale, quamvis aliqui interdum pie hoc modo loquantur ad explicandam dignitatem et excellentiam conceptionis, et personæ in illa conceptæ. Bonav., in 3, d. 4, articulo tertio, ult., q. 2; et Rich., articulo secundo, quæstione tertia; Gabr., q. 1, art. 2; Mars., q. 5, art. 3, dub. 2.

5. Objectio.— Responsio.— Ad rationem dubitandi in principio positam responsio facilis est ex dictis. Nam terminus hujus relationis est persona Christi non secundum se, sed ut cum humanitate componit hunc hominem; hoc autem modo, nihil obstat quod sicut persona æterna temporaliter genita est, ita etiam sit terminus relationis realis. Dices: ergo non poterit B. Virgo dici mater Dei aut Verbi, sed solum Christi aut hujus hominis, quia relatio solum respicit suum terminum, quatenus talis est. Sed neganda est consecutio; quia relatio, quæ per se primo et formaliter respicit aliquem terminum, consequenter et quasi materialiter respicit subjectum remotum, seu suppositum illius termini. Ut licet homo albus sit similis rei albæ, ut sic, tamen etiam dicitur similis Petro, qui est suppositum illius albedinis, quod fere in omnibus formis, quæ habitudinem dicunt ad aliud, videre licet.

SECTIO II.

Utrum in Christo sit relatio realis et creata filii ad matrem.

1. Prima sententia est Christum referri ad matrem relatione reali, sed increata. Ita sentit Henr., 4, q. 3; fundamentum ejus est, quia in uno supposito una est relatio ejusdem rationis, sicut in uno patre plures filios generante una est paternitas. Et confirmari potest, quia filiatio æterna terminat humanam naturam, et inde resultat hic homo; ergo illa eadem relatio, ut terminans talem naturam, refert hunc hominem ad Virginem; et hoc modo propriissime dicitur Virgo mater Dei, seu Verbi. Hanc sententiam videtur amplecti Alex. Alens., 3 p., q. 10, m. 3, ad arg.

2. Secunda sententia est, Christum referri ad Virginem sola relatione rationis filiationis temporalis. Ita D. Thomas hic, et in 3, d. 8, art. 5; et ibi late Capreol.; et S. Bonav., a. 2, q. 2. Fundamentum D. Thomæ jam supra explicatum est, nimirum relationem filiationis respicere personam, quod a Cajetano et aliis

Thomistis non probatur, nisi ex denominatione, quoniam videlicet humanitas non potest denominari filia, sed solum suppositum; si autem relatio filiationis inhæreret immediate soli naturæ, et composito vel supposito non nisi ratione naturæ, denominaret illa relatio aliquo modo naturam ipsam. Sed hæc ratio (si nihil amplius addatur) videtur evidenter infirma; simili enim argumento probari posset, nativitatem humanam Christi non esse realem, aut non inhære in humanitate. Probatur, quia non denominat illam natam, sed solum suppositum; quod ergo ipsi responderint de nativitate, idem dici poterit de relatione filiationis. Addendum igitur est, ut hæc ratio vim aliquam habeat, adæquatam subjectum, cui inhæret hæc relatio, esse totum suppositum, ut constat ex natura et subsistentia. Et hujus ratio est, quia illud est subjectum hujus relationis, quod est adæquatus terminus, qui nascitur, seu generatur; sed hic terminus est totum ipsum suppositum, quia donec illud perfectum sit, non est consummata generatio; ergo adæquatus terminus, cui inhæret hæc relatio, est ipsum suppositum, ita ut saltem inhæreat in composito ex natura et subsistentia ut sic, et hoc satis est ut non possit in Christo hæc relatio esse realis, cum inhære non possit in composito ex Verbo et humana natura. Et hinc potest constitui nonnulla differentia inter nativitatem et filiationem. Nativitas enim est veluti via quæ quasi præcedit in materia, introducendo formam, et ideo, licet in natura inhæreat, denominat terminum ad quem dicitur habitudinem; at vero filiatio est veluti proprietas consequens ultimum terminum generationis, ac tantummodo se habet ut forma inhærens, ideoque solum denominat subjectum cui inhæret. Et confirmari potest primo, quia in divinis relatio filiationis nullo modo est in natura, nec illam denominat, sed est solum proprietas personalis. Secundo, quia propter hanc causam Christus non est capax relationis realis adoptivæ. Tertio, nam si Christus per humanitatem assumptam genuisset, non haberet relationem paternitatis; et si assumpsisset duas naturas, et in eis fuisset genitus a duabus matribus, et per eas genuisset duos filios, non haberet nisi unicum relationem paternitatis aut filiationis, etiam secundum rationem. Quarto, quia alias sequitur, si Christus nunc dimitteret humanitatem, illum hominem fore filium Virginis, quia maneret in humanitate eadem relatio filiationis; con-

sequens autem falsum est, quia B. Virgo non genuit illum hominem.

3. Tertia sententia est, esse in Christo relationem filiationis realem ac temporalem ad matrem. Hæc est communior sententia Theolog., in 3, d. 8; Richard., art. 2, q. 2, in fine; Scot., q. unic.; Durand., q. 3, quamvis utatur distinctione non necessaria. Dicit enim filiationem, ut est proprietas personalis, id est, constituens personam, tantum esse unam in Christo, quod est certissimum, quia in Christo tantum est una relatio substantialis et subsistens, quæ est personalitas Verbi Dei; at vero de filiatione, ut est tantum forma referens ad aliud, concedit esse duas in Christo filiationes reales. Eandem sententiam tenet Gabr. ibi, concl. 3, licet in aliis conclusionibus doceat quomodo loquendum sit posita sententia Nominalium, qui putant has relationes non esse formas reales; et eodem fere modo procedit Marsil., quæst. 7, art. 2. Fundamenta ac rationes hujus sententiæ postea referemus.

4. *Christus non denominatur filius Virginis per increatam relationem filiationis.* — Dico igitur primo, Christum Dominum non referri ad B. Virginem, nec denominari filium ejus per increatam filiationis relationem. Hæc assertio videtur mihi certa, primo, quia illa relatio nullo modo convenit Christo propter generationem ejus ex matre; ergo non potest denominare illum filium Virginis, nec ad illam eum referre. Patet consecutio, quia Christus solum dicitur filius Virginis propter humanam generationem, et quæ per illam ipsi conveniunt. Antecedens vero patet, quia illa relatio convenit Christo secundum se propter æternam generationem, eidem vero ut subsistenti in humana natura convenit ratione unionis hypostaticæ, quæ est actio distincta ab humana generatione.

5. Secundo, generatio æterna et temporalis sunt omnino diversæ rationis, solumque analogice in ratione generationis conveniunt; ergo et relationes filiationis sunt eodem modo diversæ, nam relationes accommodantur fundamentis, seu rationibus ex quibus aliquo modo oriuntur. Ut in eodem homine relatio discipuli et relatio filii diversæ sunt, quia et ex diversis principiis resultant, et diversos terminos respiciunt; multo autem magis differunt nativitas æterna et temporalis, quam generatio et doctrina, majorque differentia est inter Patrem æternum et Beatissimam Virginem, ut matrem, quam inter humanum pa-

trem et præceptorem. Neque oportet decipi propter convenientiam in nomine filiationis; illa enim (ut dixi) est analogica, et non impedit distantiam inter rem creatam et increatam, explicarique optime potest, si fingamus Spiritus Sancti personam sumpsisse carnem ex Virgine; tam proprie enim esset filius Virginis, sicut nunc est Verbum; de illo tamen nec verisimiliter cogitari posset referri ad matrem per increatam relationem processionis, cum in illam ratio filiationis nequaquam conveniat; idem autem judicium est de persona Verbi, quia, licet ejus proprietas sit filiatio, est tamen altioris ordinis.

6. Tertio, illa relatio convenit Christo, ut Deus est, seu ut est talis persona prorsus increata; sed sub hac ratione non refertur ad matrem, sed solum in quantum homo est, aliquo modo creatus seu productus ex matre; ergo illa relatio non refertur ad matrem. Denique respectus realis est aliquid pendens aliquo modo a termino quem respicit, præsertim quando respectus est temporalis, et terminus creatus; si ergo Christus ut homo habet respectum realem ad Virginem per ipsam relationem æternam, necesse est ut ille respectus sit aliquid reale in ipsa relatione dependens a suo termino, ita ut si B. Virgo non existat, necesse sit Christum illo respectu carere; hoc autem repugnat perfectioni et immutabilitati increatæ relationis. Quod si dicas illum respectum nihil secundum rem adde, sed solum secundum rationem, jam incidet in secundam opinionem, quia ille respectus erit relatio rationis formaliter diversæ rationis a relatione æterna, cum diversum habeat terminum et fundamentum, etiamsi quasi inesse in eodem supposito concipiatur. Si autem dicas hunc respectum esse realem, et poni posito termino, et auferri illo ablato, et tamen nihil omnino esse præter ipsam relationem increatam, id plane intelligi non potest; quia si nihil est præter relationem æternam, ergo, posito tali fundamento et termino, nihil ponitur nec auferitur, quia relatio æternæ, et quidquid est omnino idem formaliter cum ipsa, nec denuo ponitur nec auferitur; ergo ille respectus nihil est; quomodo ergo est respectus realis? Quod præterea declaratur, quia alias eodem modo posset dici Deus referri ex tempore ad creaturas respectu reali, sine additione ulla, vel dependentia, quod quia intelligi non potest, merito negant Theologi hujusmodi relationes seu respectus in Deo; et eadem ratione inter homines, cum

pater habens unum filium, alium generat, necesse est ut vel illi adveniat nova relatio a priori distincta, vel certe, ut præexistens aliquo modo augeatur seu extendatur, et ut secundum aliquid sui habeat dependentiam a novo termino, ad quem habet novam habitudinem, seu respectum.

7. *In Christo relatio realis filiationis ad matrem.* — Dico secundo: probabilius videtur esse in Christo Domino, ut homine, relationem realem filiationis ad matrem ejusdem speciei cum aliis filiationibus humanis. Probatur primo, quia in Christi humanitate potuit inhære relatio aliqua realis respiciens Virginem, ut terminum et causam, et habens pro fundamento actionem vel passionem, seu generationem et nativitatem; hæc autem relatio, quamvis humanitati inhæreat, proprie suppositum, seu hunc hominem denominat; ergo non est nisi relatio vera filiationis. Majorem concedit Cajetanus hic, veritate convictus, dum in fine fere totius commentarii dicit, Christum referri ad matrem reali relatione causati ad causam, quam relationem humanitati inhære necesse est, ut ipse etiam fatetur. Ratione etiam convinci potest, quia B. Virgo est causa realis, a qua humanitas illa aliquo modo effecta est, et illa est subjectum capax relationis; ergo resultat in illa relatio ex vi talis effectationis. Quod variis modis explicatur. Nam cum lignum, verbi gratia, fit calidum ab igne, licet illud suppositum non habeat simpliciter suum esse ab igne, nihilominus tamen calor in illo factus respicit ignem, ut effectus causam; ergo similiter, quamvis humanitas fiat in Verbo, licet Verbum ipsum non fiat a Virgine, nihilominus in humanitate poterit esse relatio effectus ad causam, cum non minus quam calor sit capax illius. Alio modo explicatur, si fingamus humanitatem solam, et ab omni supposito proprio et alieno separatam, fieri et concipi ex Virgine; ut sic esset capax relationis realis effectus ad causam; ergo, quod nunc fiat in Verbo, non impedit hanc relationem. Denique illa humanitas est capax relationum realium similitudinis, æqualitatis, et aliarum, quarum fundamenta possunt inesse ipsi humanitati; sed etiam fundamentum hujus relationis causati inest (ut ostensum est) humanitati, et non habet aliunde specialem repugnantiam, quia causari commune est naturis et formis.

8. *Relatio cum proprie denominat, quem denominat ejus fundamentum.* — Minor propo-

sitio in primo argumento assumpta, scilicet, relationem hanc proprie denominare hunc hominem, et non naturam, probatur primo, quia relatio eum proprie denominat quem denominat ejus fundamentum, ut inductione in omnibus relationibus videre licet. Ille enim dicitur pater, qui generare dicitur; et ille similis vel æqualis, qui quantus, aut albus, vel aliquid hujusmodi. Ratio est, quia cum relatio conveniat alicui, medio fundamento, seu ratione illius, necesse est ut ei convenire dicatur, cui convenit fundamentum; fundamentum autem relationis (de qua agimus) non est aliud quam generatio vel nativitas ex Virgine, quia B. Virgo non habuit alium influxum, vel causalitatem in qua hæc relatio fundari possit; ergo, quem denominat hoc fundamentum, eundem denominat hæc relatio; sed nativitas non denominat humanitatem, sed hunc hominem; ergo similiter hæc relatio. Confirmatur et explicatur supra posito exemplo. Nam, cum lignum fit calidum ab igne, sicut quod fit per se est calidum seu compositum, et non solus calor, ita quod per se primo refertur, ut effectus ad causam, est calidum ut sic, quamvis relatio illi conveniat medio calore; sic ergo intelligi potest in præsentia. Quod in aliis relationibus Christi, quæ non negantur esse reales, videre licet; dicitur enim Christus similis vel dissimilis, æqualis vel inæqualis, quamvis hæc relationes in sola humanitate inhæreant.

9. *Objectio.* — *Responsio.* — Dices: quamvis hæc relationes denominent suppositum, vel hunc hominem, possunt tamen denominare naturam vel partes ejus; potest enim humanitas dici similis, vel corpus æquale; at vero hæc relatio non potest denominare naturam; non enim dicitur proprie causata seu producta, sed concausata aut comproducta. Respondetur, hoc ipsum nos intendere; et ex aliis relationibus solum sumimus similitudinem in hoc, quod inhærendo naturæ possunt denominare personam, quamvis in alio non sit similitudo; id enim provenit ex diversitate fundamenti, ut prior ratio supra tacta declarat. Adde, esse in Christo alias proprietates in hoc etiam similes huic relationi. Nam operatio vel amor inest naturæ, et non proprie denominat operantem vel amantem, nisi personam, et hinc consequuntur relationes reales operantis, seu amantis, vel amici. Cur enim negabimus has esse reales in Christo, quamvis naturam non denominent, sed personam, quia suis fundamentis accommodantur?

10. Jam vero prima consequentia et conclusio intenta multipliciter probatur. Primo, quia hæc relatio non est causati ad causam in genere, sed in specie; est ergo relatio geniti ad genitricem, quia non habuit Virgo respectu Christi, vel humanitatis ejus, aliud causalitatis genus; ergo est relatio filiationis. Primum antecedens videtur per se evidens, tum quia illa relatio consequitur ex causalitate, ut in re fit; non fit autem in genere, sed in tali specie; tum etiam quia ex parte Virginis non est alia relatio matris, alia causæ, sed est una et eadem, nomine generico vel specifico significata, quia B. Virgo non est aliter causa quam generando. Secundo, quia in aliis hominum filiis non est duplex relatio, altera in humanitate, causati ad causam, altera in supposito, filii ad patrem; sed sicut est una generatio, qua per se primo fit homo, et comproducit humanitas, ita est una relatio, qua per se primo refertur hic homo, et (ut ita dicam) correfertur humanitas; ergo illa relatio causati in aliis hominibus est relatio filiationis; ergo et in Christo. Probatur consequentia, quia habet fundamentum proximum et terminum ejusdem rationis, scilicet generationem humanam, et veram matrem, et ab his sumit relatio suam specificam rationem. Tertio argumentor explicando amplius rationes factas, et evertendo fundamentum contrariæ sententiæ; quia non magis requirit relatio filiationis, ut inhæreat supposito secundum se, quam hæc relatio causati; ergo ex hoc capite non possunt distingui hæc relationes, et cum ex nullo alio possint (ut probatum est), relinquuntur non esse distinctas. Antecedens patet, quia sicut denominatio filii cadit in suppositum, et non in naturam, ita et denominatio propria hujus relationis (ut ostensum est); ergo non est major ratio cur una harum relationum inhæreat supposito secundum se, quam altera. Et idem argumentum sumi potest ab operationibus, aliisque proprietatibus, vel relativis, vel absolutis, quæ licet denominent solum suppositum, non potest inde colligi necesse esse ut illi inhæreant. Et idem argumentum fieri potest de ipsa nativitate. Neque solutio aut differentia supra indicata satisfacit, scilicet, quod generatio sit veluti via, et relatio veluti proprietas consequens: tum quia hoc nihil refert, quia operatio est etiam proprietas totius suppositi jam constituti; et nihilominus denominat suppositum, et non naturam, licet huic inhæreat, quia est ab illo tanquam adæquato

et integro principio. Tum etiam quia relatio accommodatur fundamento in denominando.

11. Quarto, argumentor explicando rationem a priori, quia actio seu causalitas matris non versatur per se circa subsistentiam filii causandam vel efficiendam, sed solum circa unionem formæ cum materia mediis dispositionibus, quæ causalitas tam integra et perfecta fuit in B. Virgine, sicut in aliis matribus, ejusdemque rationis, et ad illam nihil prorsus refert quod subsistentia filii sit creata vel increata; et hac ratione relatio matris in Virgine est realis, perfecta, et ejusdem rationis cum aliis; ergo eadem ratione ex parte filii ad realem relationem filiationis impertinens est subsistentiam esse creatam vel increatam, dummodo subsistens in hac humanitate vere sit productus a matre per supra dictum causalitatis modum. Primum antecedens ita declaro, nam in humana generatione cujusvis hominis supponitur materia subsistens, et similiter anima prius natura creatur subsistens; tota autem actio seu causalitas matris versatur circa materiam ministrandam, vel disponendam, et formæ conjungendam, qua unione facta necessario consequitur, ut adæquatus terminus illius sit res subsistens; ergo ad hanc matris causalitatem non refert quod materia et forma supponantur prius natura subsistentes subsistentia propria magis quam aliena, aut creatâ potius quam increata. Eodemque modo erit productus a matre talis filius, sive hac subsistentia subsistat, sive illa; ergo eadem similiter relatione ad matrem referetur, quia relatio in effectu consequitur ex causalitate vel actione, secundum id quod per se ac formaliter ex vi illius fit, non vero secundum id quod aliunde supponitur. Sicut eadem relatio calidi sequitur ex actione ignis, sive fiat circa lignum, sive circa aquam, vel aliquid aliud.

12. Quinto, relatio matris in Virgine est realis, et per eam refertur ad Christum, ut a se causatum; ergo relatio causati, quæ respondet in Christo, est relatio filiationis. Patet consequentia, tum quia huic relationi matris nulla alia relatio respondere potest; tum etiam quia per illud idem potest Christus in se suscipere relationem filii ad matrem, per quod terminat relationem matris ad ipsum. Nam in his relationibus mutuis, vel formalis terminus unius est alia relatio (ut aliqui volunt), atque ita necesse est utramque esse realem, quia non potest relatio esse sine suo

formali termino; vel certe, si formalis terminus est aliquid absolutum, illud est proximum subjectum seu fundamentum oppositæ relationis; ut in relatione similitudinis in albedine, formalis terminus unius, si non est alia similitudo, saltem est albedo, in qua alia similitudo fundatur. Ostensum autem est terminum formalem relationis matris esse humanitatem, quatenus est terminus etiam formalis generationis ex matre; ergo illa etiam erit sufficiens subjectum, seu ratio recipiendi relationem filii ad matrem. Sextam rationem ex reali denominatione filii sumptam addeamus solvendo argumenta.

13. Dico tertio: quamvis in Christo sit duplex relatio realis filiationis, non tamen est duo filii, sed unus tantum. Probatur facile, quia ad multiplicationem illius concreti (sive adjective, sive substantive sumatur), non sufficit multiplicatio formæ sine suppositorum multitudine; qua de causa licet in Christo sint multæ operationes, vel nativitates, vel artes aut scientiæ, non est plures operantes, etc., sed unus operans, unus natus, unus artifex, unus sciens; sic ergo in proposito.

14. *Responsio ad argumenta in oppositum.* — Superest ut secundæ opinionis argumentis satisfaciamus; nam de prima nihil novi est quod dicamus. Igitur ad præcipuum fundamentum recte ibi dictum est, integrum et completum subjectum, quod relatio denominat, esse suppositum quod generatur, non tamen necessarium esse ut relatio illi adæquate ac per se primo inhæreat, sicut de nativitate et operationibus dicendum est. Nec differentia ibi posita satisfacit, ut probando conclusionem ostendimus. Unde ad probationem, scilicet, illud esse subjectum filiationis, quod est terminus adæquatus generationis, respondetur esse quidem subjectum denominationis, non tamen inhæSIONIS. Nam, sicut illud suppositum seu compositum est terminus adæquatus generationis, quamvis tota generatio formaliter versetur circa naturam, illique inhæreat, ita hæc relatio filiationis potest denominare idem suppositum, quamvis insit soli humanitati.

15. *Objectio.* — *Responsio.* — *Relatio filiationis in Christo, et maternitatis in Virgine, æque completa ac perfecta, sicut inter alios homines.* — Sed urgebis, quia alii homines geniti plus habent a suis matribus quam Christus a Virgine; habent enim ab illis humanitatem et subsistentiam, atque adeo ipsum suppositum; Christus autem a Virgine tan-